

Psikolojik Dayanıklılık ve Benlik Saygısı İlişkisinde Öznel Zindeliğin Aracı Rolü: Hemşirelik Öğrencileri ile Kesitsel Bir Çalışma

The Mediator Role of Subjective Vitality in the Relationship Between Psychological Hardiness and Self-Esteem: A Cross-Sectional Study with Nursing Students

 Hilal KUŞCU KARATEPE^a

^aOsmaniye Korkut Ata Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Osmaniye, Türkiye

ÖZET Amaç: Bu çalışmanın amacı, hemşirelik öğrencilerinde psikolojik dayanıklılık ve benlik saygısı arasındaki ilişkide öznel zindeliğin aracı rolünü belirlemektir. **Gereç ve Yöntemler:** Çalışma, tanımlayıcı ve kesitseldir. Rassal örneklem yöntemi ile belirlenen 462 hemşirelik bölümü öğrencisi ile 01-30.04.2020 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Anketler öğrencilere COVID-19 pandemisi nedeniyle, çevrimiçi ortamda ulaştırılmıştır. Kişisel Bilgi Formu, Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği, Benlik Saygısı Ölçeği ve Öznel Zindelik Ölçeği kullanılmıştır. Veriler, SPSS 21 ve AMOS 22 programlarında Yapısal Eşitlik Modellemesi (YEM) ile analiz edilmiştir. Etki düzeyleri, bootstrap (5000) ile değerlendirilmiştir. **Bulgular:** Psikolojik dayanıklılık, öznel zindelik ve benlik saygısı puan ortalaması sırasıyla $3,10 \pm 0,37$; $4,99 \pm 1,20$ ve $2,63 \pm 0,79$ 'dur. Psikolojik dayanıklılık, öznel zindelik ve benlik saygısı arasındaki korelasyon katsayısı istatistiksel açıdan anlamlıdır ($p < 0,01$). Psikolojik dayanıklılığın benlik saygısı üzerinde doğrudan ve dolaylı etkisinin (sırasıyla $\beta = ,490$; $\beta = ,219$) olduğu belirlenmiştir. Öznel zindelik kısmi aracı rol oynamıştır. **Sonuç:** Sonuçlar, hemşirelik öğrencilerinde psikolojik dayanıklılık ve öznel zindeliğin benlik saygısını önemli düzeyde etkileyebileceğini göstermiştir. İlişkiye öznel zindelik kısmi aracılık etmiştir. Öğrencilerin gelişmiş psikolojik dayanıklılığının yanısıra öznel olarak zinde olmaları benlik saygılarını önemli ölçüde geliştirecektir. Ayrıca çalışma, benlik saygısının alta yatan mekanizmalarını çözümüne katkıda bulunabilir. Model analizi ile gelecek çalışmalar için yöntem referansı sağlayabilir. Öğrencilerin benlik saygısını arttırmada psikolojik dayanıklılık ve öznel zindelik açısından izlenmesi ve geliştirme müdahalelerinin uygulanması önerilebilir.

ABSTRACT Objective: The aim of this study is to determine the mediating role of subjective well-being in the relationship between psychological hardiness and self-esteem in nursing students. **Material and Methods:** The study is descriptive and cross-sectional. It was carried out between 01-30 April, 2020 with 462 nursing department students determined by random sampling method. The questionnaires were delivered to the students in online system due to the COVID-19 pandemic. Personal Information Form, Psychological Hardiness Scale, Self-esteem Scale and Subjective Vitality Scale were used. SPSS 21 and AMOS 22 programs were used to evaluate the data with Structural Equation Model (SEM). Effect levels were evaluated with bootstrap (5000). **Results:** The mean scores of psychological hardiness, subjective vitality and self-esteem were 3.10 ± 0.37 , 4.99 ± 1.20 , and 2.63 ± 0.79 , respectively. The correlation coefficient between psychological hardiness and self-esteem is statistically significant ($p < 0.01$). It was determined that psychological hardiness has a direct and indirect effect on self-esteem ($\beta = ,490$, $\beta = ,219$, respectively). Subjective vitality played a partial mediating role. **Conclusion:** The results showed that psychological hardiness and subjective vitality can significantly affect self-esteem in nursing students. The relationship was partially mediated by subjective vitality. In addition to the improved psychological hardiness of students, their subjective vitality will significantly enhance their self-esteem. Also, the study can contribute to solving the underlying mechanisms of self-esteem. It can provide a method reference for future studies with model analysis. It may be recommended that students be monitored for psychological hardiness and subjective vitality in terms of increasing their self-esteem and that enhancing interventions be applied.

Anahtar Kelimeler: Benlik saygısı; hemşirelik öğrencisi; psikolojik dayanıklılık; öznel zindelik

Keywords: Self-esteem; nursing student; psychological hardiness; subjective vitality

Correspondence: Hilal KUŞCU KARATEPE

Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Osmaniye, Türkiye

E-mail: hkuscukaratepe@osmaniye.edu.tr

Peer review under responsibility of Türkiye Klinikleri Journal of Nursing Sciences.

Received: 17 Jan 2022

Received in revised form: 06 Jun 2022

Accepted: 28 Jun 2022

Available online: 17 Aug 2022

2146-8893 / Copyright © 2022 by Türkiye Klinikleri. This is an open access article under the CC BY-NC-ND license (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>).

Benlik saygısı, bireyin kendisinde gördüğü değer ya da kendini değerli hissetmesidir.¹ Rosenberg benlik saygısının yerleşik olduğunu belirtirken bazı araştırmalar bireysel ve çevresel yeni durumlardan etkilenen dinamik bir süreç olduğunu bulmuştur.^{2,3} Yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi, fiziksel görünüm, geçmiş deneyimler, kültürel yapı, sosyal çevre, ekonomik düzey ile kararlara katılım, paylaşımcı, yaratıcı paylaşımlar, ödül-ceza uygulamaları, rol değişimleri, kişiler arası ilişkiler gibi faktörlerin benlik saygısı üzerinde etkili olduğu belirlenmiştir.⁴ Benlik saygısı, bireyin kendisi ile ilgili düşüncelerini, hislerini ve davranışlarını etkilemesi açısından önemlidir.⁵ Önceki çalışmalar benlik saygısının, profesyonelleşme ve hasta bakım kalitesi ile kendini tanıma, öz yeterlilik, öz güven, psikolojik dayanıklılık ve iyi olmayla büyük ölçüde ilişkili olduğu belirlenmiştir.⁶⁻⁸

Hemşirelik öğrencileri, klinik eğitim sırasında hemşireliğin gerçekleriyle tanışır. Genellikle personel ve kaynak sıkıntısı olan, hata yapma riski yüksek durumlarda hasta bakımını öğrenirler.⁹ Akademik bilgi yükleri de oldukça fazladır. Ayrıca kişisel düzeyde, finansal sorumluluklar ile özel yaşantılarını da dengelemek durumundalardır. Bu durumlar, öğrencileri zorlayabilir ve zindeliğe olan ihtiyacı artırabilir.¹⁰ Zindelik; fiziksel, ruhsal ve sosyal olarak iyi olma durumudur. Potansiyel eylem kaynağıdır. Öz belirleme kuramına dayanır. Önceki çalışmalar zindeliğin, esenlik, enerji, motivasyon, psikolojik dayanıklılık, iyi oluş, yaşam memnuniyeti ve benlik saygısı gibi birçok pozitif psikoloji unsuru ile ilişkili olduğunu belirlemiştir.^{9,11}

Olumsuz çalışma koşullarında birçok riskle karşılaşan, her koşulda zor durumda ve gereksinimi olan hastalara profesyonel bakım hizmeti sunmak, hastayı rahatlatmak zorunda olan geleceğin hemşireleri için psikolojik dayanıklılık da önemlidir.⁹ Eğitimleri boyunca hem kendi genç erişkinlik sorunlarını aşmaya çalışan hem de doğrudan hasta bakım yönetimini üstlenen hemşire adaylarının güçlendirilerek mezun edilmeleri gerekir. Böylelikle mesleki uygulamalarını geliştirmek, performanslarını artırmak ve klinik ortama hazırlamak mümkün olabilir. Dayanıklılığın, hemşirelerin refahını artırdığı gibi bakım pratiğini de iyileştirdiği belirtilmektedir.⁹ Türkiye’de hemşirelik

öğrencileri ile yapılan önceki çalışmalar psikolojik dayanıklılığın, akademik performans, problem çözme, eğitim stresini azaltma ve stresle baş etme, öz yeterlilik ile ilişkili olduğunu göstermiştir.^{1,12-14}

Hemşirelik öğrencilerinin kendine değer veren bireyler olarak yetişmeleri, bireysel ve mesleki açıdan çok önemlidir. Bu nedenle benlik saygısının henüz bireysel, sosyal ve mesleki becerilerin kazandığı öğrencilik yıllarında kazandırılması gerekir. Psikolojik dayanıklılık benlik saygısını mutlaka arttırmayabilir. Ancak zayıf psikolojik dayanıklılık, düşük benlik saygısına yol açabilir. Bilindiği kadarıyla alanyazınında hemşirelik öğrencilerinde psikolojik dayanıklılıktan benlik saygısına giden yolda altta yatan mekanizmalara yönelik literatür sınırlıdır. Çalışmada, bu ilişkinin öznel zindelikten geçtiği tahmin edilmiştir. Bulgular, öznel zindeliği esas alarak benlik saygısını geliştirmeye yönelik anlayışı geliştirebilir.

GEREÇ VE YÖNTEMLER

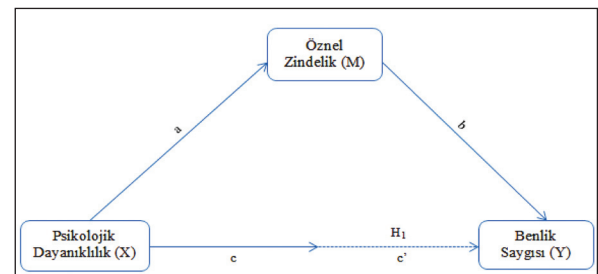
AMAÇ

Tanımlayıcı ve kesitsel olan bu çalışmanın amacı, hemşirelik öğrencilerinde psikolojik dayanıklılık ve benlik saygısı arasındaki ilişkide öznel zindeliğin aracı rolünü belirlemektir. Bu doğrultuda araştırma hipotezi;

“Hemşirelik öğrencilerinin psikolojik dayanıklılığın benlik saygısı üzerinde öznel zindeliğin aracılık rolü vardır.” olarak belirlenmiştir.

Araştırma modeli Şekil 1’deki gibidir.

Aracılık modelinde Baron ve Kenny yaklaşımına göre tüm değişkenler arasındaki ilişkinin anlamlı olması gerekmektedir.¹⁵ X bağımsız, Y bağımlı ve M aracı değişkeni ifade eder. Bu doğrultuda araş-

ŞEKİL 1: Araştırma modeli.

tırma hipotezine yönelik belirlenen yollar ise aşağıda verilmiştir:

a: Psikolojik dayanıklılığın öznel zindelik üzerinde anlamlı etkisi vardır.

b: Öznel zindeliğin benlik saygısı üzerinde anlamlı etkisi vardır.

c: Psikolojik dayanıklılığın benlik saygısı üzerinde doğrudan etkisi vardır.

ç: Psikolojik dayanıklılığın benlik saygısına etkisinde öznel zindeliğin aracılık rolü vardır.

VERİLERİN TOPLANMASI

Bu çalışma, 2 üniversitede eğitim gören rassal örneklem yöntemi ile belirlenen 462 hemşirelik bölümü öğrencisi ile 1-30 Nisan 2020 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Anketler öğrencilere koronavirüs hastalığı-2019 [coronavirus disease-2019 (COVID-19)] pandemisi nedeniyle çevrim içi ortamda ulaştırılmıştır. Verilerin toplanmasında kişisel bilgi formu, Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği, Öznel Zindelik Ölçeği, Benlik Saygısı Ölçeği'nden yararlanılmıştır.

Kişisel Bilgi Formu: Cinsiyet, sınıf ve yaşı belirlemeye yönelik ifadelerden oluşmuştur.

Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği: Işık tarafından bireylerin psikolojik dayanıklılık düzeylerini belirlemek amacıyla geliştirilmiştir.¹¹ Likert tipinde, 21 maddeden oluşmaktadır. Puanlama “0-kesinlikle katılmıyorum ile 4-kesinlikle katılıyorum” arasındadır. Ölçekten alınan puanların yüksek olması, bireylerin psikolojik dayanıklılığın yüksek olduğunu ifade etmektedir. Kendini adama, kontrol ve meydan okuma alt boyutlarından oluşmuştur. Geçerlilik ve güvenilirliği kontrol edilmiştir. Bu çalışmada, ölçeğin Cronbach alfa değeri 0,80'dir.

Öznel Zindelik Ölçeği: Ryan ve Frederick tarafından geliştirilen, Uysal ve ark.nın Türkçeye uyarladığı ölçek Likert tipindedir.^{16,17} Tek boyut ve 7 maddelidir. Ölçek puanlaması “1-kesinlikle katılmıyorum ile 7-kesinlikle katılıyorum” arasındadır. Ölçeğin 2. maddesi ters kodlanmıştır. Ölçekten alınan puanların artması, bireylerin öznel zindelik düzeylerinin arttığı anlamına gelmektedir. Geçerlilik ve güvenilirliği kontrol edilmiştir. Bu çalışmada, ölçeğin Cronbach alfa değeri 0,83'dür.

Benlik Saygısı Ölçeği: Rosenberg tarafından geliştirilen ölçeğin Çuhadaroğlu tarafından Türkçeye uyarlanması yapılmıştır.¹⁸ Dörtlü Likert tipindedir.

Ölçek puanlaması “1-çok yanlış ile 4-çok doğru” arasında olup ölçek, 10 madde ve tek boyuttan oluşmaktadır. Ölçekten alınan puanların yükselmesi ile bireylerin benlik saygısı artmaktadır. Geçerlilik ve güvenilirlik tekrar değerlendirilmiştir. Bu çalışmada, ölçeğin Cronbach alfa değeri 0,83'dür.

VERİLERİN ANALİZİ

Verilerin değerlendirilmesinde SPSS 21 (Statistical Package for the Social Sciences) ve AMOS 22 (Analysis of Moment Structures) paket programlarından yararlanılmıştır. Sayı-yüzdeler hesaplama, Pearson korelasyon analizi ve aracılık testi için ise AMOS 22 programı tercih edilmiştir. Verilerin çarpıklık (Skewness) ve basıklık (Kurtosis) değerleri -1 ile +1 arasındadır.¹⁹

ETİK HUSUSLAR

Araştırmaya başlamadan önce Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulundan onayı (5 Mart 2020 tarihli ve 5 sayılı) ve araştırmacılardan ölçek kullanım izinleri alınmıştır. Çalışma, Helsinki Deklarasyonu Prensipleri'ne uygun olarak yürütülmüştür. İlgili bölüm başkanlıkları bilgilendirilmiştir. Öğrencilerin gönüllü katılımı esas alınmıştır.

BULGULAR

Hemşirelik öğrencilerinin sosyodemografik özellikleri **Tablo 1**'de gösterilmiştir.

Öğrencilerin %77,9, n=360'ı kadındır. Öğrencilerin %25,8, n=119'u 1. sınıf, %27,7, n=128'i 2. sınıf,

		n	%
Cinsiyet	Kadın	360	77,9
	Erkek	102	22,1
Sınıf	1. sınıf	119	25,8
	2. sınıf	128	27,7
	3. sınıf	103	22,3
	4. sınıf	112	24,2
Yaş ortalaması	20,45±2,15		

TABLO 2: Psikolojik dayanıklılık, öznel zindelik ve benlik saygısı puan ortalamaları ve aralarındaki korelasyonlar (n=462).

	Minimum-Maksimum	\bar{X}	SS		Psikolojik dayanıklılık	Öznel zindelik	Benlik saygısı
Psikolojik dayanıklılık	0-4	3,10	0,37	r	1	0,528**	0,463**
				p değeri		0,000	0,000
				p değeri		0,000	0,000
Öznel zindelik	1-7	4,99	1,20	r		1	0,470**
				p değeri			0,000
Benlik saygısı	1-4	2,63	0,79	r			1
				p değeri			

**p<0,001; SS: Standart sapma; r: Korelasyon.

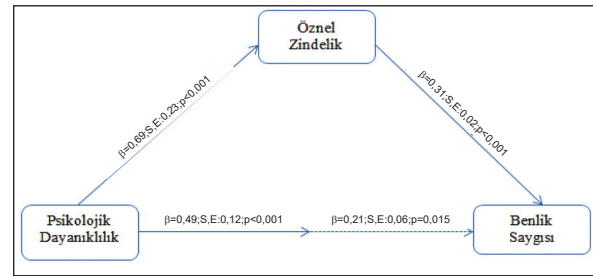
%22,3, n=103'ü 3. sınıf ve %24,2, n=112'si 4. sınıftır. Yaş ortalaması 20,45±2,15'dir.

Psikolojik dayanıklılık, öznel zindelik ve benlik saygısı arasındaki ilişkiyi ortaya koymak amacıyla Pearson korelasyon analizi ve puan ortalaması istatistikleri **Tablo 2'**de gösterilmiştir.

Psikolojik dayanıklılık puan ortalaması 3,10±0,37; öznel zindelik 4,99±1,20 ve benlik saygısı 2,63±0,79'dur. Psikolojik dayanıklılık, öznel zindelik (r=0,528; p<0,001) ve benlik saygısı (r=0,463; p<0,001) arasında anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişkinin olduğu belirlenmiştir (**Tablo 2**).

Aracılık modeli testlerinde ise AMOS 22 programından yararlanılmıştır. Hipotez kapsamında belirlenen etki yolları **Şekil 2'**de sunulmuştur.

Modele ait etki yolları **Tablo 3'**te belirtilmiştir. Tüm değişkenler arasındaki ilişkinin anlamlı olması ve bağımsız değişken ile bağımlı değişken arasındaki ilişkiye aracı değişkenin dâhil edilmesiyle aradaki ilişki katsayısında azalma meydana geliyorsa aracılık rolünden bahsedilebilir. Bu etki toplam etkinin tamamını oluşturuyorsa tam aracılık, belli bir oranını oluşturuyor ise de kısmi aracılık rolünden bahsedilebilir.¹⁵ Psikolojik dayanıklılığın öznel zindelik üzerinde pozitif yönlü ve doğrudan anlamlı ($\beta=0,699$; p<0,001; a); öznel zindeliğin benlik saygısı üzerinde pozitif yönlü ve doğrudan anlamlı ($\beta=0,314$; p<0,001; b) etkisinin olduğu belirlenmiştir. Psikolojik dayanıklılığın benlik saygısı üzerinde doğrudan etkisi pozitif yönde anlamlıdır ($\beta=0,490$; p<0,01; c). Öznel zindeliğin modele dâhil edilmesiyle psikolojik dayanıklılığın benlik saygısı üzerindeki anlamlı dolaylı etkisinin ($\beta=0,219$; p=0,015; c') olduğu bulun-

ŞEKİL 2: Araştırma modeli analiz sonuçları.

SE: Standart hata.

muştur. Doğrudan ve dolaylı etki toplamı $\beta=0,709$ olarak belirlenmiştir (p<0,001). Doğrudan ve dolaylı etkiler SPSS 21 (IBM, ABD) bootstrape (5000) göre değerlendirilmiştir. Buna göre psikolojik dayanıklılığın benlik saygısı üzerindeki etkisinde öznel zindeliğin kısmi aracılık rolü olduğu belirlenmiştir ve araştırma hipotezi doğrulanmıştır.

Şekil 1'de kurulan modelin uyum iyiliği indeks katsayıları belirlenen kriterlerin değer aralıkları incelendiğinde kurulan modelin istatistiksel açıdan anlamlı olduğunu göstermektedir (p<0,001) (**Tablo 4**).²⁰

TARTIŞMA

Bu çalışma, hemşirelik öğrencilerinde psikolojik dayanıklılık ve benlik saygısı arasındaki ilişkide öznel zindeliğin aracı rolünü belirlemek amacıyla yapılmıştır. Öznel zindeliğin kısmi aracılık ettiği belirlenmiştir.

Hemşirelik öğrencilerinin benlik saygısının yüksek olduğu söylenebilir. Bu sonuç Torun ve ark. ile Çıtak Tunç ve ark. çalışma sonuçlarına benzer niteliktedir.^{4,21} Bu sonuçlar, yorucu müfredat baskısı, yoğun ve stresli ortamlarda staj yapmaları, stajlarda

TABLO 3: Model yol katsayıları (n=462).

Yapısal yol	Standardize edilmemiş katsayılar	Standardize edilmiş katsayılar (β)	SH	CR	P	R ²	Standardize alt sınır	Standardize üst sınır	p değeri
Doğrudan etki									
Öznel zindelik	<---	0,699	0,233	12,381	***	0,488	0,604	0,769	0,019*
Benlik saygısı	<---	0,314	0,029	4,786	***	0,554	0,132	0,459	0,020*
Benlik saygısı	<---	0,799	0,127	6,124	***		0,613	0,779	0,013*
Delayli etki									
Benlik Saygısı	<---	0,357	0,069				0,100	0,334	0,015*

***p<0,001; *p<0,05; P: Anlamlılık derecesi; R²: Etki düzeyi; β : Standardize edilmiş katsayılar; SH: Standart hata; CR: Standardize edilmiş katsayılar/standart hata.

hasta ve ölüme yakın bireylere bakım vermeleri, farklı alanlardaki iletişim sorunları ve yoğun tükenmişlik yaşamalarına rağmen umut verici olarak değerlendirilebilir. Araştırma sonucunun, farklı bölümlerde eğitim gören öğrencilere kıyasla da yüksek olması, hemşirelik öğrencilerinin kendilerini daha değerli hissettikleri ve bu değer, öğrencilerin olumlu meslek imajı, mesleki tutum, mesleki benlik saygısı, eğitim ortamları, destekleyici müfredat programları ile rol model öğretim elemanlarının varlığı ile ilişkili olabileceği söylenebilir.²² Öte yandan lise öğrencilerinde yapılan bir çalışma, öğrencilerin büyük bir kısmının benlik saygılarının düşük olduğunu bulgulamıştır.²³ Bu durumda, hemşirelik lisans programlarının öğrencilerin benlik saygılarını iyileştirmede katkısının olduğu söylenebilir.

Öznel zindelik puan ortalamasının yüksek düzeyde olduğunu söylemek olanaklıdır. Mevcut literatürde hemşirelik öğrencilerinin iyi olma hallerini inceleyen az sayıda çalışma bulunmaktadır.²⁴ Önceki çalışmalar, çalışma sonuçları ile tutarlı olarak, hemşirelik öğrencilerinin genel sağlık durumlarının iyi düzeyde olduğunu ancak psikolojik iyi oluşta azalmayı bildirmiştir.^{24,25} Bu azalmaya rağmen hemşirelik öğrencilerinin, farklı bölümlerde eğitim gören öğrenciler ile karşılaştırıldıklarında daha yüksek iyi oluş ve daha düşük tükenmişlik yaşadıkları bulgulanmıştır.²⁵ Türkiye’de öğrencilerin öznel zindeliklerinin değerlendirildiği çalışmaların çoğunlukla spor bilimlerinde yapıldığı belirlenmiştir.^{26,27} Bu durum, öznel zindelik kavramının daha çok fiziksel iyiliği temsil ettiği yanılıgına yönelik endişe uyandırmıştır. Hemşirelik öğrencilerine ilişkin çalışmalar ise çok sınırlı sayıdadır. Oysaki emek yoğun sağlık hizmetlerinde, iş gücünün önemli bir bölümünü oluşturan hemşire adayları için zindelik, önemli bir konudur. Araştırma sonuçlarına göre diğer bölüm öğrencilerine kıyasla elde edilen yüksek düzey öznel zindelik, Kaynakların Korunması Teorisi ile açıklanabilir. Bu kaynaklar, temel olarak öğrenci tarafından değerli görülen notlar, bilgi, kazanılmış beğeniler, barınma şartları, iyi arkadaşlıklar, sosyal öz güven gibi bireysel ve çevresel kaynaklardır.²⁸ Hemşirelik öğrencileri önemli sorumluluklarının bulunduğu, yoğun eğitim müfredatını takip ederken mevcut fiziksel, psikolojik ve sosyal kaynaklarını korumak ve devam etmek için güdülenir, gayret gösterir ve zindeliklerini iyileştirebilir. Bu sonuç, öğrencilerin öznel zindeliklerinin desteklenmesiyle mezuniyet sonrası yüksek performanslı hemşirelerin kazanılmasında önemli bir öncül olabilir.

Öğrencilerin psikolojik dayanıklılıkları da yüksek bulunmuştur. Güngörmüş ve ark. ise orta düzey dayanıklılık bulgulamıştır.¹ Benzer şekilde hemşirelik öğrencilerinin psikolojik dayanıklılığında ilişkin 12 makalenin dâhil edildiği bir sistematik derlemede, hemşirelik öğrencilerinin dayanıklılıkları genel olarak orta düzeyde olduğu belirlenmiştir.²⁹ Bu sonuçlar eğitim politikaları ile ilgili değişikliği öngörebilir.

Öğrencilerin benlik saygısı, psikolojik dayanıklılık ve öznel zindelik düzeyleri ile pozitif ilişkilidir. Psikolojik dayanıklılık ile benlik

TABLO 4: Model indeks değerleri (n=462).

İndeksler	İyi uyum değer aralığı	Kabul edilebilir uyum değer aralığı	Model uyum iyiliği indeksleri
χ^2/Sd	$0 \leq \chi^2/Sd \leq 3$	$3 \leq \chi^2/Sd \leq 5$	3,131
NFI	$0,95 \leq NFI \leq 1,00$	$0,90 \leq NFI \leq 0,95$	0,907
IFI	$0,95 \leq IFI \leq 1,00$	$0,90 \leq IFI \leq 0,95$	0,921
TLI	$0,95 \leq TLI \leq 1,00$	$0,90 \leq NNFI(TLI) \leq 0,95$	0,902
CFI	$0,95 \leq CFI \leq 1,00$	$0,90 \leq CFI \leq 0,95$	0,900
RMSEA	$0,00 \leq RMSEA \leq 0,05$	$0,05 \leq RMSEA \leq 0,08$	0,072

Sd: Serbestlik derecesi; NFI: Normlaştırılmış uyum indeksi; IFI: Fazlalık uyum indeksi; TLI: Normlaştırılmamış uyum indeksi; CFI: Karşılaştırmalı uyum indeksi; RMSEA: Tahmin hatalarının ortalamasının karekökü.

saygısı arasındaki pozitif ilişki bu çalışmaya benzer şekilde birçok çalışmada belirlenmiştir.^{30,31} Sarıkaya genç erişkinlerin psikolojik dayanıklılık ile benlik saygısı arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur.³² İkinci sınıf hemşirelik öğrencileri ile yapılan bir çalışma, öğrencilerin dayanıklılık geliştirdikçe psikolojik sağlıklarının da arttığını bulgulamıştır.³³ Söğütü ve ark. sağlık bilimlerinde eğitim alan üniversite öğrencileri ile yaptıkları bir çalışmada, psikolojik dayanıklılık ile benlik saygısı arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişkinin olduğunu belirlemiştir.³⁴ Psikolojik sağlamlığın olumsuz olaylar karşındaki rolü düşünüldüğünde, benlik saygısı üzerindeki etkisi anlaşılabilir. Öznel zindelik ise yüksek düzeyde zihinsel sağlık, olumlu duygular, yetkinlik, özerklik, kendini gerçekleştirme, kendini motive etme ve daha düşük düzeyde psikolojik sıkıntı, olumsuz duygular gibi pozitif psikoloji ile ilişkili olduğundan benlik saygısını artırmada önemli olduğu söylenebilir. Salama Younes'in öğrenciler üzerinde yaptığı çalışmada, öznel zindelik ile pozitif ruhsal arasında olumlu yönde ve yüksek düzeyde bir ilişkinin olduğu bildirilmiştir.³⁵ Ekşi ve ark.nın çalışmasında, üniversite öğrencilerinin öznel zindelikleri genel psikolojik sağlık ile anlamlı pozitif, psikolojik kırılabilirlik ile anlamlı negatif yönlü bir ilişkili bulunmuştur.³⁶ Bu çalışmaya benzer şekilde öznel zindeliğin ergenlerde benlik algıları ve akademik doyum ilişkisine aracılık ettiği belirlenmiştir.³⁷ Benlik saygısının, öznel zindelik ile birlikte akademik doyum artırdığı söylenebilir. Dolayısıyla bu ilişkinin sağlanmasında öznel zindelik önemlidir. Öte yandan öğrencilerin psikolojik dayanıklılıkları, öznel zindeliklerini olumlu yönde etkilemiştir. Öğrencilerin dayanıklılıklarını, zindeliklerini özellikle psikolojik zindeliklerini artırabile-

ceği şeklinde yorumlanabilir. Benzer bir çalışmada, Japon hemşirelik öğrencileri arasında dayanıklılık bileşenlerinin zindelik ve akademik performansı anlamlı ölçüde artırdığı belirlenmiştir.³⁸ Bu sonuç, akademik başarının sağlanmasında psikolojik dayanıklılık ve öznel zindeliğin önemini vurgulamaktadır.

Çalışmanın aracı değişken sonuçları, psikolojik dayanıklılığın benlik algısını etkilediği durumlarda öznel zindeliğin de bu ilişkide önemsenmesi gerektiğini vurgular. Öznel zindeliğin aracı rolüne odaklanarak, öznel zindelik literatürüne katkı sunar. Bununla birlikte alta yatan mekanizmaların açıklanmasını sağlayarak, benlik saygısı literatürünü genişletir. Sonuç olarak bilinenin ötesinde gelişmiş bir anlayış sağlar. Böylece psikolojik dayanıklılığın öznel zindelik aracılığı ile benlik saygısı üzerindeki etkisine, bilindiği kadarıyla ilk teorik temeli oluşturur ve hemşirelik öğrencilerine yönelik sınırlı literatüre katkıda bulunur.

SINIRLILIKLAR

Araştırma, 2 devlet üniversitesinin ilgili fakültelelerinde araştırma tarihleri içerisinde öğrenim gören; belirtilen tarihlerde dünyada görülen COVID-19 pandemisi nedeniyle araştırmacıların uzaktan iletişim kurabildiği öğrenciler ile sınırlıdır. Katılımcıların dürüst ve samimi şekilde anketleri yanıtlamış olması varsayımı araştırmanın diğer kısıtlılıkları arasındadır. Bununla birlikte çalışma Türkiye'nin Doğu Akdeniz Bölgesi'nde yürütülmüştür. Benlik saygısı farklı kültürel değerlerden etkilenir ve çalışma sonuçlarını kültürel yargılar etkilemiş olabilir. Benzer çalışmaların başka bölgelerde de yapılması gerekebilir. Son ola-

rak çalışma kesitseldir ve bu sebeple nedensel referans olamaz.

SONUÇ

Hemşirelik öğrencilerinin psikolojik dayanıklılıklarıyla benlik saygıları ile pozitif ilişkilidir, öznel zindelikleri bu ilişkiye kısmi aracılık etmiştir. Çalışma, gelecek çalışmalara yöntem referansı sağlayabilir.

Çalışma sonuçlarına göre öğrencilerin benlik saygılarının artırılması için psikolojik dayanıklılık ve öznel zindeliklerinin geliştirilmesi gerekir. Bu doğrultuda, hemşirelik eğitim programlarının öğrencilerin psikolojik dayanıklılıklarını ve öznel iyi oluşlarını geliştirecek şekilde yeniden yapılandırılması, öğrenci hemşirelerin psikolojik dayanıklılıkları ve öznel zindelikleri üzerinde koruyucu ve iyileştirici faktörleri belirlemeye yönelik daha geniş gruplarda, tanımlayıcı ve deneysel araştırmaların yapılması, okul-hastane iş birliği ile öğrencilerin psikolojik dayanıklılıklarını ve öznel iyi oluşlarını iyileştirici uygulamaların desteklenmesi önerilmektedir. Bu bağlamda ilgili konularda eğitimlerin verilmesi, öğrencilerin sorunlarına cevap verebilen danışmanlık hizmetlerinin artırılması, öğretim elemanları tarafından öğrencilerin gözlenmesi ve psikolojik olarak des-

teklmesi önemlidir. Öte yandan benlik saygısının altta yatan mekanizmalarının belirlenmesine yönelik diğer faktörlerin daha kapsamlı araştırılması önerilebilir.

Teşekkür

Değerli katkıları için İstinye Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü Öğretim Üyesi Doç. Dr. Emine TÜRK-MEN'e teşekkür ederim.

Finansal Kaynak

Bu çalışma sırasında, yapılan araştırma konusu ile ilgili doğrudan bağlantısı bulunan herhangi bir ilaç firmasından, tıbbi alet, gereç ve malzeme sağlayan ve/veya üreten bir firma veya herhangi bir ticari firmadan, çalışmanın değerlendirme sürecinde, çalışma ile ilgili verilecek kararı olumsuz etkileyebilecek maddi ve/veya manevi herhangi bir destek alınmamıştır.

Çıkar Çatışması

Bu çalışma ile ilgili olarak yazarların ve/veya aile bireylerinin çıkar çatışması potansiyeli olabilecek bilimsel ve tıbbi komite üyeliği veya üyeleri ile ilişkisi, danışmanlık, bilirkişilik, herhangi bir firmada çalışma durumu, hissedarlık ve benzer durumları yoktur.

Yazar Katkıları

Bu çalışma tamamen yazarın kendi eseri olup başka hiçbir yazar katkısı alınmamıştır.

KAYNAKLAR

- Güngörmüş K, Okanlı A, Kocabeyoğlu T. Hemşirelik öğrencilerinin psikolojik dayanıklılıkları ve etkileyen faktörler [Factors influencing resilience in nursing students]. Journal of Psychiatric Nursing. 2015;6(1):9-14. [Crossref]
- Rosenberg M. Conceiving the Self. 4th ed. Florida: RE Krieger; 1986.
- Peyrovi H, Ghezlbash S, Ghorbani A, Inanloo M, Alizadeh H, Haghani H, et al. Relationship between self-esteem and demographic variables among undergraduate student nurses. Journal of Health and Care. 2012;14(4):52-61. [Link]
- Turun S, Arslan S, Evsen N, Akbaş M, Yalçın SÖ. Hemşirelik öğrencilerinin benlik saygısı ve boyun eğici davranışlarının incelenmesi [The relation between submissive behaviors and self esteem state of nursing students]. Cumhuriyet Medical Journal. 2012;34(4):399-404. [Link]
- DeMarree KG, Rios K. Understanding the relationship between self-esteem and self-clarity: the role of desired self-esteem. Journal of Experimental Social Psychology. 2014;50:202-9. [Crossref]
- Randle J. Bullying in the nursing profession. J Adv Nurs. 2003;43(4):395-401. [Crossref] [PubMed]
- Trzesniewski KH, Donnellan MB, Robins RW. Stability of self-esteem across the life span. J Pers Soc Psychol. 2003;84(1):205-20. [Crossref] [PubMed]
- Edwards D, Burnard P, Bennett K, Hebden U. A longitudinal study of stress and self-esteem in student nurses. Nurse Educ Today. 2010;30(1):78-84. [Crossref] [PubMed]
- Fernández-Martínez E, Martín-Pérez I, Liébana-Presa C, Martínez-Fernández M, López-Alonso AI. Fear of death and its relationship to resilience in nursing students: A longitudinal study. Nurse Educ Pract. 2021;55:103175. [Crossref] [PubMed]
- Matos PS, Neushotz LA, Griffin MT, Fitzpatrick JJ. An exploratory study of resilience and job satisfaction among psychiatric nurses working in inpatient units. Int J Ment Health Nurs. 2010;19(5):307-12. [Crossref] [PubMed]
- Işık Ş. Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği'nin geliştirilmesi: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması [Developing The Psychological Hardiness Scale: the validity and reliability study]. The Journal of Happiness & Well-Being. 2016;4(2):165-82. [Link]

12. Durmuş M, Okanlı A. Üniversite öğrencilerinin problem çözme becerileri ile psikolojik dayanıklılık düzeylerinin değerlendirilmesine yönelik bir araştırma [A research on the evaluation problem-solving skills and resilience of the university students]. *Yaşam Becerileri Psikoloji Dergisi*. 2018;2(4):177-89. [Crossref]
13. Yılmaz EB. Birinci sınıf hemşirelik ve ebelik öğrencilerinin stresle baş etme biçimlerine göre psikolojik sağlamlık düzeyleri [Resilience levels of junior nursing and midwifery students according to their stress coping styles]. *Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*. 2015;31(1):52-61. [Link]
14. Şahin G, Buzlu S. Hemşirelik öğrencilerinde psikolojik sağlamlığın öz yeterlik sosyal destek ve etkili baş etme ile ilişkisinde algılanan stresin aracı rolü [The mediating role of perceived stress on relationship of resilience with self efficacy social support and the effective coping skills in nursing students]. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*. 2017;20(2):122-36. [Link]
15. Baron RM, Kenny DA. The moderator-mediator variable distinction in social psychological research: conceptual, strategic, and statistical considerations. *J Pers Soc Psychol*. 1986;51(6):1173-82. [Crossref] [PubMed]
16. Ryan RM, Frederick C. On energy, personality, and health: subjective vitality as a dynamic reflection of well-being. *J Pers*. 1997;65(3):529-65. [Crossref] [PubMed]
17. Uysal R, Sarıçam H, Akın A. Öznel Zindelik Ölçeği Türkçe formunun psikometrik özellikleri [The Psychometric Properties of Turkish version of subjective vitality scale]. *Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 2014;33:136-46. [Link]
18. Çuhadaroğlu F. Adölesanlarda Benlik Saygısı [Uzmanlık tezi]. Ankara: Hacettepe Üniversitesi; 1986. [Erişim tarihi: 18.10.2021]. Erişim linki: [Link]
19. Hair JF, Black WC, Babin BJ, Anderson RE, Tatham RL. *Multivariate Data Analysis*. 7th ed. Essex, England: Pearson Education; 2013.
20. Evci N, Aylar F. Derleme: Ölçek geliştirme çalışmalarında doğrulayıcı faktör analizi kullanımı [Use of confirmatory factor analysis in scale development studies]. *Sosyal Bilimler Dergisi*. 2017;10(4):389-412. [Crossref]
21. Çıtak Tunç G, Bilgin NÇ, Bedriye AK. Hemşirelik öğrencilerinin benlik saygısı, narsisizm ve kişilik özellikleri: Devlet ve vakıf üniversitesi incelemesi [Self-esteem, narcissism and personality traits of nursing students: a review of public and foundation universities]. *Uluslararası Eğitim Araştırmacıları Dergisi*. 2020;3(1):16-27. [Link]
22. Açıkan M, Kağan M. Üniversite öğrencilerinin değer yönelimleri ile psikolojik dayanıklılık düzeyleri arasındaki ilişki [The relationship between value orientations and psychological resilience levels of university students]. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 2017;19(3):225-45. [Crossref]
23. Özmen D, Erbay Dünder P, Çetinkaya AÇ, Taşkın O, Özmen E. Lise öğrencilerinde umutsuzluk ve umutsuzluk düzeyini etkileyen etkenler [Hopelessness and factors affecting hopelessness in high school students]. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*. 2008;9:8-15. [Link]
24. Spurr S, Walker K, Squires V, Redl N. Examining nursing students' wellness and resilience: an exploratory study. *Nurse Educ Pract*. 2021;51:102978. [Crossref] [PubMed]
25. Qin Z, Liu C, Guo X, Meng C, Gao J, Lv J, et al. The influence of subjective well-being on mental health in nursing students: the role of student cynicism. *Psychol Health Med*. 2022;1-10. [Crossref] [PubMed]
26. Küçük Kılıç SK. Leisure time participation, subjective vitality and life quality of university students. *International Journal of Sport Culture and Science*. 2019;7(2):13-28. [Crossref]
27. Köse B, Uzun M, Özlü K, Çelik NM, Erbaş Ü. Spor bilimlerinde okuyan öğrencilerin öznel mutluluk ve zindelik düzeylerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi (Ankara Üniversitesi Örneği) [Analysis of Subjective Happiness and Vitality Levels of Sports Sciences Students in terms of Selected Variables (Ankara University Sample)]. *Kilis 7 Aralık Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*. 2019;3(2):22-9. [Link]
28. Stevan EH, Freedy J, Lane C, Geller P. Conservation of social resources: social support resource theory. *Journal of Social and Personal Relationships*. 1990;7(4):465-78. [Crossref]
29. Li ZS, Hasson F. Resilience, stress, and psychological well-being in nursing students: A systematic review. *Nurse Educ Today*. 2020;90:104440. [Crossref] [PubMed]
30. Karababa A, Mert A, Çetiner P. Üniversite öğrencilerinde psikolojik iyi olmanın bir yordayıcısı olarak benlik ayrımlaşması. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*. 2018;19(2):1253-48. [Link]
31. Beydoğan Tangör B, Curun F. Psikolojik iyi oluşun yordayıcısı olarak bireysel farklılıklar: özgünlük, benlik saygısı ve sürekli kaygı [Individual differences as predictors of psychological well-being: authenticity, self-esteem and trait-anxiety]. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*. 2016;5(4):1-13. [Link]
32. Sarıkaya A. 14-18 yaş arası ergenlerin benlik saygısı ve psikolojik dayanıklılık düzeyleri arasındaki ilişki [Yüksek lisans tezi]. İstanbul: İstanbul Bilim Üniversitesi; 2015. [Erişim tarihi: 18.10.2021]. Erişim linki: [Link]
33. Ríos-Risquez MI, García-Izquierdo M, Sabuco-Tebar ELÁ, Carrillo-García C, Solano-Ruiz C. Connections between academic burnout, resilience, and psychological well-being in nursing students: A longitudinal study. *J Adv Nurs*. 2018;74(12):2777-84. [Crossref] [PubMed]
34. Söğütü L, İmamoğlu AH, Çelik AR, Karabulut Y. Çalışan üniversite öğrencilerinin benlik saygısı ve psikolojik dayanıklılık düzeylerinin incelenmesi [Investigation of self-esteem and psychological resilience levels among working university students]. *Uluslararası Hukuk ve Sosyal Bilim Araştırmaları Dergisi*. 2021;3(1):36-46. [Crossref]
35. Salama Younes M. Positive mental health, subjective vitality, and satisfaction with life for French physical education students. *World Journal of Sport Sciences*. 2011;4(2):90-7. [Link]
36. Ekşi H, Özkapu DE, Ümmet D. Üniversite öğrencilerinde psikolojik kırılma ile öznel zindelik arasındaki ilişkide genel psikolojik sağlamlığın aracı rolü [The mediating role of general psychological health in relation between psychological vulnerability and subjective vitality on university students]. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 2019;7(5):183-90. [Link]
37. Satıcı SA, Deniz ME. Ergenlerin kendilik algıları ve okul doyumu: öznel zindeliğin aracılık rolünün değerlendirilmesi [Adolescents' self-perception and school satisfaction: assessing the mediating role of subjective vitality]. *Eğitim ve Bilim*. 2019;44(197):367-81. [Link]
38. Tanji F, Nanbu H, Ono M, Abe N, Nitta J. The association between resilience and academic performance among nursing students: a cross-sectional study in Japan. *J Rural Med*. 2021;16(4):206-13. [Crossref] [PubMed] [PMC]